

Göteborgs
Stad

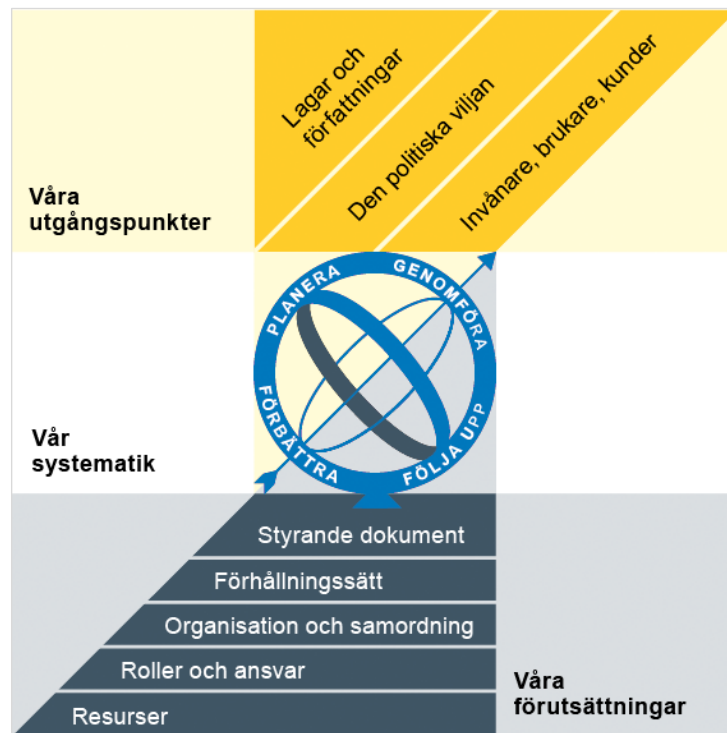
Göteborgs Stads riktlinje för makar/sammanboendes möjligheter att sammanbo på vård- och omsorgsboende vid olika omsorgs- och vårdbehov

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

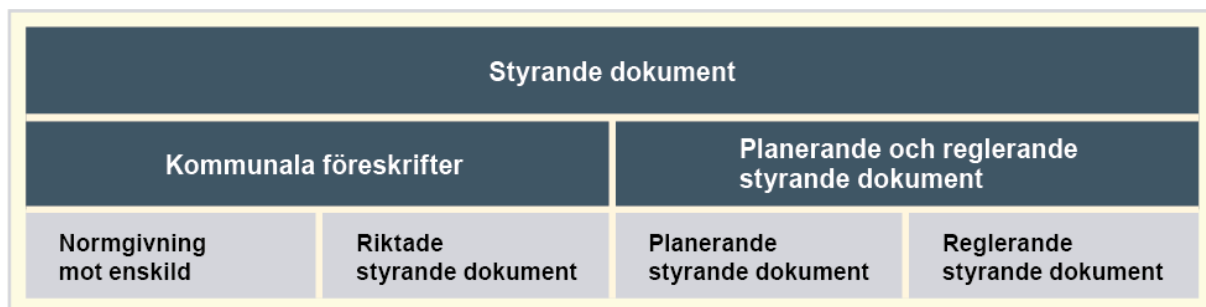

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Dokumentnamn: Göteborgs Stads riktlinje för makar/sammanboendes möjligheter att sammanbo på vård- och omsorgsboende vid olika omsorgs- och vårdbehov			
Beslutad av: Äldre samt vård- och omsorgsnämnden	Gäller för: Äldreomsorg	Diarienummer: N160- 0007/21	Datum och paragraf för beslutet: 2021-01-26 §33
Dokumentsort: Riktlinje	Giltighetstid: Tillsvidare	Senast reviderad: 2021-01-26	Dokumentansvarig: Avdelningschef Myndighet
Bilagor: [Bilagor]			

Innehåll

Inledning	3
Syftet med denna riktlinje	3
Vem omfattas av riktlinjen	3
Bakgrund	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Lagbestämmelser	3
Koppling till andra styrande dokument	3
Riktlinje	4

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Syftet med dokumentet är att utgöra riktlinjer för handläggare i arbetet med en rättssäker och likvärdig utredning och behovsbedömning samt bidra till att beslut som fattas av olika handläggare och inom olika stadsområden blir så enhetliga som möjligt, när förutsättningarna är olika.

Vem omfattas av riktlinjen

Målgrupp för dokumentet är medarbetare inom äldreomsorgen. Riktlinjerna gäller tillsvidare.

Bakgrund

En förändring i socialtjänstlagen trädde i kraft 2012-11-01 (lag 2013:421). Den slår fast att äldre människor, som varaktigt levtt tillsammans och sammanbott, ska kunna fortsätta att göra det även när den enes behov kräver boende i ett särskilt boende för service och omvårdnad för äldre. För den som beviljats boende i en särskild boendeform för äldre personer ska det ingå i en skälig levnadsnivå att kunna fortsätta sammanbo med sin make/maka eller sambo oavsett om personerna har olika omsorgsbehov.

Göteborgs Stad hade sedan tidigare infört att make/maka utan biståndsbehov kan flytta med som medflyttande till särskilt boende för äldre.

Lagbestämmelser

Enligt bestämmelsen ska beslutet om att få sammanbo i ett vård- och omsorgsboende fattas enligt socialtjänstlagen 4 kap. 1 c §. Det ska prövas med utgångspunkt från vad som utöver service- och omsorgsinsatser ska ingå i en skälig levnadsnivå utöver biståndsinsatsen enligt socialtjänstlagen 5 kap. 5 §. Part i ärendet är den som beviljats vård- och omsorgsboende.

Koppling till andra styrande dokument

Göteborgs Stads riktlinje för vård- och omsorgsboende samt prioriteringsordning gällande verkställighet av vård- och omsorgsboende och korttidsplatser inom äldreomsorg.

Göteborgs Stads riktlinje för makar/sammanboendes möjligheter att sammanbo på vård- och omsorgsboende vid olika omsorgs- och vårdbehov

Överväga och pröva före permanent inflyttning

Undersökning som gjorts i staden visar att övervägande del av de äldre vill bo kvar i sin vanliga bostad. Fastighetskontoret är ansvarig för uppdraget ”Äldres boende”. Arbetet sker i två spår, dels att öka möjligheterna att bo hemma och dels att öka antalet mellanboendeformer. Attraktiva boendeanternativ, utveckling av hemtjänsten, hemsjukvård och anhörigstöd torde i regel vara ett mer tilltalande alternativ om enbart den ene maken har behov av att bo på ett vård- och omsorgsboende. Att bo tillsammans måste alltid vara ett frivilligt val och det är viktigt att noga utreda båda parternas vilja. Man måste kunna provbo och ändra sig. Det kan därför vara en fördel att den som inte har behov av vård- och omsorgsboende behåller sin ordinarie bostad så länge som möjligt. Ett provboende bör pågå under längst tre månader. De insatser och perspektiv som ska övervägas och prövas före permanent inflyttning innebär ingen förändring mot nuvarande riktlinjer.

Biståndshandläggningen

Biståndsbedömningen ska göras utifrån en helhetsbedömning. När det gäller närstående i ett gemensamt hushåll kan den enes behov av vård- och omsorgsboende och planerad inflyttning innebära så stora förändringar för den andre att ett behov av bistånd uppstår även för denne. Det är viktigt att i bedömningen av en ansökan om vård- och omsorgsboende från en person vars make/motsvarande bedöms ha biståndsbehov av vård- och omsorgsboende beakta sociala, psykologiska och existentiella behov, och även göra en bedömning avseende förhållanden efter den närståendes flyttning vilket kan innebära rätt till vård- och omsorgsboende enligt SoL 4 kap. 1 §. Den nya bestämmelsen i SoL anger att när den ene av makarna eller samborna inte har biståndsbehov av vård- och omsorgsboende är det en fråga om skälighet och att kunna känna välbefinnande att få fortsätta att sammanbo med sin make eller sambo. För den som har beviljats bistånd i form av boende i en sådan särskild boendeform som avses i SoL 5 kap. 5 § ska det ingå i en skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make eller sambo. Det gäller under förutsättning att paret varaktigt sammanbott eller, om den ena parten redan bor i en sådant boende, att paret dessförinnan har sammanbott. Detta gäller oavsett om maken eller sambon har behov av boende i särskild boendeform. Lagförändringen är införd i SoL 4 kap. 1 b §. Part i ärendet är den som beviljats vård- och omsorgsboende.

Det fordras att båda parter, så långt det går att kartlägga, är överens om att de vill fortsätta att bo tillsammans och att båda är införstådda med vad detta innebär. Det är viktigt att handläggaren noga utreder båda parter inställning och vilja, vid exempelvis demenssjukdom ställer det särskilda krav på handläggarens lyhördhet. Det beslut som fattas om att få sammanbo i ett vård- och omsorgsboende är ett beslut enligt SoL 4 kap. 1 § och prövas med utgångspunkt från vad som utöver service- och omsorgsinsatser ska ingå i skälig levnadsnivå utöver biståndsinsatsen enligt SoL 5 kap. 5 §. För att tydliggöra beslutet formuleras det så att det tydligt framgår vad som är beslutat. Ex. rätten till bostad på ett vård- och omsorgsboende respektive att det ingår i biståndet att make/sambo NN flyttar med som medboende. Ett avslag om att få sammanbo med make kan endast överklagas av den biståndsberättigade enligt SoL 16 kap. 3 §. Det är angeläget att handläggaren klargör hur situationen blir när den ene i förhållandet avlider samt att vård- och omsorgsboende kan sökas av den medboende om förhållandena förändras under tiden.

Målgrupp för bestämmelsen

Bestämmelsen gäller för personer 65 år och äldre och den avser makar eller sambor som varaktigt bott ihop eller motsvarande där den ene redan bor på ett vård- och omsorgsboende. Ordet make är könsneutralt och används för såväl maka som make. Registrerade partners likställs med makar. Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. Uttrycket varaktigt sammanbott markerar att det inte kan vara fråga om en samlevnad av kortare karaktär. Någon exakt tidsrymd fastställs dock inte i förarbetena utan detta ska avgöras efter en helhetsbedömning i det enskilda fallet. Det finns olika faktorer som kan vägas in och påverka bedömningen som till exempel om det finns en gemensam permanentbostad och ett gemensamt hushåll och om paret har gemensam folkbokföringsadress. I propositionen betonas att det kan finnas andra personer och par som vill flytta samman i ett särskilt boende och som kan ha rätt till det även om de inte uppfyller villkoren i bestämmelsen. I sådana fall, är det liksom innan lagändringen, socialnämndens ansvar att bedöma vad som i det individuella fallet ska ingå i en skälig levnadsnivå för den som behöver bo i ett särskilt boende. Vid avslag kan besluten överklagas till och avgöras av förvaltningsdomstol. Socialtjänstlagen har en snävare definition av målgruppen än vad nuvarande riktlinje har. Den konstellation av par som inte omfattas av bestämmelsen och som ryms inom nuvarande riktlinje torde vara ytterst begränsad. Exempelvis skulle det kunna vara syskon eller föräldrar/barn som sammanlevt varaktigt. Som ovan beskrivet finns möjlighet för enskilda att söka och handläggaren bedömer i det enskilda fallet vad som ska ingå i skälig levnadsnivå.

Medboendes rätt till insatser

Medboende är definitionen på make eller sambo som flyttar med den biståndsberättigade parten. Den medboende är således ingen part i biståndsärendet. Ett beslut att bevilja medboende innebär inte att den medflyttande har beviljats några insatser. Personen får klara sig på egen hand på samma sätt som om personen skulle bo i ett eget boende. I de fall den medboende har behov av biståndsinsatser prövas det efter ansökan. Vem som utför insatsen får bestämmas, det kan vara ex. hemtjänsten i området eller personalen på vård- och omsorgsboendet. I de fall den medboende inte har några individuellt beslutade biståndsinsatser omfattas hen inte heller av reglerna för dokumentation i genomförande.

Däremot kan den medflyttande i vissa situationer behöva omnämnas i make/maka eller sambos dokumentation.

Taxa

Den nya bestämmelsen innebär inte att den medboende har beviljats några insatser. Om den enskilde så önskar kan överenskommelse göras om att få ta del av viss service som boendet erbjuder. ex. mat. Eftersom den medboende inte har ett eget beslut om flytt till vård- och omsorgsboende omfattas den medboende inte av avgiftsreglerna enligt socialtjänstlagen. Det innebär att kommunfullmäktiges nuvarande taxa om ”basavgift” för medflyttande inte är tillämplig på den nya bestämmelsen. Konsekvensen är även att fickpenningnormen inte kan gälla för medboende. Stadsledningskontorets bedömning är att den avgift som är rimligt utifrån nya bestämmelsen, är att den medboende och det vård- och omsorgsboendet kan komma överens om matavgift enligt gällande taxa. Om den medboende har individuellt beslutade biståndsinsatser utgår avgift enligt ordinarie taxa för hemtjänst, precis som i hittills gällande riktlinje. Om eller när behov av vård- och omsorgsboende uppstår för medboende, enligt de bedömningsgrunder som normalt gäller, ändras beslutet och ny avgiftsberäkning görs enligt normal taxa. För de medflyttande som har beslut enligt SoL 4. 2 § föreslås taxeförändringen att gälla från och med 2012-11-01. De erbjuds istället att komma överens om avgift för kost på samma sätt som nyinflyttade medboende. Tiden för möjlighet till eventuell nedsättning av avgift på grund av dubbel bosättning ”flyttas fram” om det blir aktuellt för den medboende som tidigare provbott att flytta in i den biståndsberättigades makes lägenhet på vård- och omsorgsboendet. Innebär ingen förändring mot hittills gällande riktlinje.

Utformning av bostaden

Enligt propositionen finns inga skäl att exakt försöka ange hur boendet ska vara utformad mer än att det ska motsvara en skälig levnadsnivå, att makar och sambor ska känna att de sammanbor och att det så långt det är möjligt ska motsvara de önskemål som sökanden har. Den sökande kan således inte kräva att boendet utformas på visst sätt. Propositionen anger även att inriktningen alltid ska söka efter individuella lösningar för varje par som vill leva tillsammans, även om den ena parten till exempel har en demenssjukdom eller en psykisk sjukdom. Enligt nuvarande beslutade riktlinjer är det normalt sett inte möjligt för personer utan eget biståndsbehov att flytta med till en enhet med särskild inriktning mot demens eller geropsykiatriska behov. I vissa fall kan det vara möjligt att hitta lösningar i andra former, så att de kan bo tillsammans. I andra fall finns det ingen sådan möjlighet. Stadsdelarna har identifierat 84 lämpliga lägenheter för parboende och dessa lägenheter bör tas i anspråk för sammanboende makar eller sambos både då båda är biståndsberättigade och då en av dem är så kallad medboende. Antalet lämpliga lägenheter för parboende varierar mellan stadsdelarna, några har förhållandevis stor andel av de 84 och fyra av stadsdelarna har angett att de inte har någon lämplig lägenhet. Det finns dock inget som hindrar att makarna väljer att flytta samman i någon av stadens andra lägenheter inom vård- och omsorgsboende, antingen stadigvarande eller tillfälligtvis till dess att större lägenhet kan användas. Att personalen har möjlighet till en god arbetsmiljö behöver särskilt beaktas i samband med att två personer väljer att bo i en mindre lägenhet. I de fall det handlar om vård- och omsorgsboende med särskild inriktning mot demens eller psykogeriatriska behov är det särskilt angeläget att komma fram till ett lämpligt boendalternativ eftersom det torde vara mycket påfrestande för en make/maka eller sambo utan sådana behov att bo på sådan enhet. Alternativ i sådana

ärenden kan vara att båda sammanbor på ett vård- och omsorgsboende utan särskild inriktning eller att det undersöks om det kan finnas andra lämpliga boendialternativ för den medboende. Att erbjuda make utan eget biståndsbehov en egen lägenhet på samma enhet där den biståndsberättigade bor är normalt sett inte möjligt. Hyreskontraktets utformning och kvarboende Sveriges Kommuner och Landsting har i sitt cirkulär (12:51) förtydligat hyresförhållande och besittningsrätt samt möjliga scenario avseende parboende i särskilda boenden. I de fall de boende har ensam dispositionsrätt till en permanentbostad och hyra betalas för boendet är hyreslagen tillämplig även i fråga om boenden som tillhandahålls med stöd av SoL. Detta innebär också att det vanligen föreligger ett direkt besittningsskydd. I fråga om sammanboende make eller sambo, så har de i normalfallet rätt att överta en gemensam lägenhet efter separation eller dödsfall, även om de inte tillhör den kategori som har rätt till boendet. I de fall kommunerna anser att medflyttande makar inte ska bo kvar i särskilda boendet efter det att biståndsberättigade make/maka eller sambo avlidit finns två alternativa tillvägagångssätt. Det ena är att det till hyresavtalet bifogas en bilaga som preciserar att det är fråga om ett särskilt kategoriboende och att avtalet kan komma att sägas upp för de fall hyresgästen inte tillhör kategorin eller inte är i behov av bostad för parboende. En sådan standardformulering finns i lokalförvaltningens hyresavtal. Det andra tillvägagångssättet är att hyresgästen avstår besittningsskyddet. Ett sådant avstående ska vara skriftligt och upprättas i särskild handling. Make eller sambo som ska bo i lägenheten ska godkänna avståendet och slutligen ska hyresnämnden också godkänna ett sådant avstående. Inventeringen visar att det varit ett fåtal medflyttande som valt att bo kvar när make/maka eller sambo avlidit. Med den bakgrunden bedömer stadsledningskontoret att det inte finns anledning att avtala bort besittningsrätten, varken i form av standardformulering i bilaga till hyresavtalet eller i sådant avstående av besittningsrätten som ska godkännas av hyresnämnden. Då det sammanboende paret bor i en identifierad parboendelägenhet kan det däremot vara lämpligt att under ”särskilda bestämmelser” i hyreskontraktet skriva in att parterna är överens om att hyresgästen ska flytta till annan lägenhet inom vård- och omsorgsboendet när endast en person bor kvar.

Kommunal hälso- och sjukvård

Den medflyttande maken eller sambon har inget beslut om vård- och omsorgsboende vilket innebär att han/hon inte omfattas av den kommunala hälso- och sjukvården. Om den medflyttande har behov av kommunala hälso- och sjukvårdsinsatser kan hen få det inom ramen för avtal om hemsjukvård i ordinärt boende på samma sätt som om hen bott kvar i det ursprungliga hemmet.

Avtal

Handläggningsansvar och kostnad följs åt. Ursprunglig hemmastadsdel svarar normalt för såväl handläggning som kostnader för den som är berättigad till att bo i ett vård- och omsorgsboende. Avseende nuvarande hantering av medboende så samverkar berörda stadsdelar och kommer överens om ersättning mellan placerande stadsdel och mottagande stadsdel. Det gäller både vid hemtjänstinsatser och i sådant fall då den medboende maken blir ensam kvar i vård- och omsorgsboendet. Enligt stadsledningskontorets bedömning finns ingen anledning att ändra på den ordningen. När det gäller externa utförare så finns inte frågan om medboende reglerad i gällande avtal. Hur medboende ska regleras mellan kommunen och externa utförare behöver utredas vidare av nämnden.

Övergångsregler

De makar/närstående som redan bor på ett vård- och omsorgsboende genom ett beslut enligt socialtjänstlagen 4 kap. 2 § har ett gynnande beslut vilket innebär att det inte kan återkallas. Det är alltid möjligt för den enskilde att upphäva ett beslut och få ärendet prövat utifrån nya bestämmelsen.